

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Важливим стратегічним завданням на етапі розвитку підприємств будь-якої галузі є досягнення належного рівня його економічної ефективності як основи його конкурентоспроможності на сучасному ринку.

Економічна ефективність підприємств визначається такими основними факторами як запровадження максимально досяжних економічних цілей, орієнтованих на весь потенціал підприємств; виявлення змін, необхідних для повного розкриття потенціалу підприємств; проведення необхідних змін, досягнення поставлених стратегічних цілей.

Під час оцінювання показників ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств необхідно постійно враховувати вплив різноманітних зовнішніх та внутрішніх факторів, визначати місце підприємства на ринку та шукати можливості для його подальшого розвитку з урахуванням усіх факторів впливу. Дієвий вплив на результат здійснюють характер виробництва і його галузеві особливості, організаційна структура управління, зростання продуктивності праці, фондовіддачі, матеріаловіддачі, зниження капітало-, фондо- та трудомісткості, які залежать від виду діяльності підприємств та галузі, у якій воно її проваджує.

В економічній ситуації, що склалася, багато підприємств часто спрямовують свої зусилля на скорочення витрат, однак потрібно враховувати, що це породжує ризик погіршення фінансових показників діяльності та зниження його економічної ефективності. Саме тому для проведення комплексної оцінки діяльності підприємств необхідно застосувати структурний та системний підхід, що дозволить зменшити витрати, підвищити ефективність діяльності та в свою чергу мінімізувати ризики.

Ефективність – інтегрована економічна категорія, яка відображає виробничі відносини щодо економії сукупних затрат уречевленої та живої праці на отримання кінцевого позитивного результату. Категорія «ефективність» на рівні підприємств характеризує зв'язок між величиною отриманого результату від його діяльності та кількістю інвестованих або витрачених у виробництві ресурсів. Підвищення ефективності можна досягти шляхом використання меншої кількості ресурсів для створення такого результату або за використання такої самої кількості ресурсів чи більшого випуску з відносно меншою кількістю ресурсів для створення більшого результату [1, с. 151].

На основі розуміння змісту економічної категорії «ефективність» можна описати її за допомогою формули:

$$\text{Ефективність} = \frac{\text{Ефект (результат)}}{\text{Інвестовані та витрачені ресурси}} \quad (1)$$

Отже, в загальному вигляді економічна ефективність підприємств визначається через зіставлення кінцевих результатів із витратами, а ефективність функціонування підприємств можна розглядати як реалізовану можливість отримання результату, що відповідає поставленій меті та завданням за певних умов (витрат) на здійснення інноваційно-інвестиційної діяльності.

Ефективність визначається рівнем економічної обґрунтованості і результативністю на основі економічного і продуктивного перетворення ресурсів в результат, в процесі досягнення поставлених цілей підприємств. В зв'язку з цим, результативність, економічність та продуктивність можна інтерпретувати як критерії ефективності у вигляді рис. 1.

Рис. 1. Критерії економічної ефективності діяльності підприємств

Економічна категорія «ефективність» відіграє ключову роль в діяльності та функціонуванні підприємств, організацій та суб'єктів господарювання та є основним узагальнюючим показником оцінки їх діяльності.

У тому випадку, коли необхідно оцінити ступінь досягнення результату, ефективність приймає форму «результативності», тоді ж, коли мова йде про мінімізацію трудових, матеріальних, грошових ресурсів, можна говорити про «економічність», а рівень впливу кожного ресурсу на кінцевий результат представляє собою «продуктивність» [4, с. 141].

Рис. 2. Економічна інтерпретація ефективності з використанням алгоритму «внесок – наслідок»

З допомогою трьох критеріїв економічної ефективності діяльності підприємств можна провести комплексний аналіз, використовуючи алгоритм «внесок-результат»:

Ефективність – економічна категорія, яка визначає співвідношення внеску (інвестованих та витрачених ресурсів) з результатом (ефектом, досягнутим за рахунок використання усіх ресурсів).

Результативність – характеризує ступінь досягнення встановлених зовнішніх цілей, націлених на те, щоб усі її організаційні рішення і дії відповідали критеріям, встановленим зовнішнім середовищем. Це показник, який має кількісне вираження. Крім того, щоб організація була результативною вона повинна ставити вектор на постійний пошук нових можливостей у створенні нових інноваційних видів продукції, пошук фінансових інвестицій, на пристосування свого внутрішнього середовища до зовнішніх обставин і умов діяльності.

Продуктивність характеризується відношенням отриманих кінцевих результатів, кількості виробленої продукції у натуральному вираженні до витрачених ресурсів. Саме тому, продуктивність представляє для підприємства особливу корисність, оскільки дозволяє йому встановити конкурентні переваги. Таким чином, продуктивність, акцентує увагу на формуванні конкурентних переваг підприємств, є однією з критеріїв ефективності.

Економічність – характеризує рівень економії ресурсного потенціалу, який забезпечує можливість отримання максимального економічного ефекту в заданий момент часу. Використання матричних методів оцінки ресурсного потенціалу підприємств дозволяє виявити внутрішньовиробничі резерви його використання та визначення напрямів діяльності, які потребують негайного здійснення заходів щодо їх поліпшення.

Запорука успіху будь-якого підприємства полягає в постійному підвищенні ефективності, результативності, продуктивності та економічності

його діяльності, систематичному аналізі виробничої діяльності, а також у вдосконаленні методів, засобів та заходів на їх підвищення. Визначення економічної ефективності допомагає дати оцінку результативності використаних ресурсів, розробити план дій та стратегію подальшого розвитку підприємств.

Поняття загальної ефективності функціонування економічного суб'єкта є синтетичною характеристикою його результативності як соціально-виробничої системи та ефективності системи управління капіталом, вираженої інтегральною оцінкою доцільності, раціональності та обґрунтованості окремих рішень чи стратегій.

Після проведеного аналізу сучасних публікацій щодо сутності зазначених понять та узагальнивши трактування науковців в роботі було представлено авторське розуміння цих економічних категорій. Так, для підприємств результативність показує ступінь досягнення поставленої цілі, економічність – рівень економії інвестованих ресурсів для досягнення даної цілі (результату), продуктивність – показник рівня впливу кожного ресурсу на кінцевий результат. Узагальнюючим показником виступає ефективність, який характеризує здатність приносити корисний ефект. Провівши дані дослідження ми маємо можливість розмежувати ці економічні категорії, які є підґрунтям для подальшого дослідження шляхів та методів економічної оцінки ефективності підприємств.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андрійчук В. Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, практика, аналіз: монографія. Київ: КНЕУ, 2005. 292 с.
2. Довбуш В. І. Організаційно-практичні аспекти побудови ліквідаційного балансу підприємства-банкрута. *Інвестиції: практика та досвід*. Київ: ТОВ «ДКС Центр», 2012. № 17. С. 23–26.
3. Перерва П. Г., Кравчук А. В. Дослідження категорій "ефективність", "результативність" та "економічність". *Стратегічні перспективи розвитку економічних суб'єктів в нестабільному економічному середовищі: зб. тез наук. робіт 2-ї Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю, 28–30 листопада 2017 р.* / Кременчуцький нац. ун-т ім. Михайла Остроградського. Електрон. текстові дані. Кременчук, 2017. С. 149–152.
4. Перерва П. Г., Кравчук А. В. Ефективність як економічна категорія. *Вісник НТУ «ХПІ»*. Харків, 2018. № 15 (1291). С. 137–143.
5. Ярославський А. О. Економічна ефективність діяльності: теоретичний аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Ужгород, 2018. Вип. 20, Ч. 3. С. 174–177.